

Werkzame en belemmerende factoren Kleinschalig Verblijf, locatie Zwanenberg

Auteur: **Eva den Ouden**
Praktijkinstelling: **Trias Jeugdhulp**

Inhoudsopgave

Onderzoeksvraag	3
Deelvragen	3
Aanleiding	3
Onderzoeksinformatie	4
Populatie	4
Instrumenten	4
Resultaten	4
Conclusie	7
Discussie en aanbevelingen	8
Literatuur	9

Onderzoeksvraag

Welke werkzame en belemmerende factoren van Kleinschalig Verblijf zijn zichtbaar bij deze nieuwe zorgvorm op locatie De Zwanenberg? (hoofdvraag)

Deelvragen

1 - Welke werkzame en belemmerende factoren beschrijven jongeren, ouders, het team, verwijzers en docenten als het gaat om Kleinschalig Verblijf bij De Zwanenberg?

2 - In hoeverre komen werkzame en belemmerende factoren overeen met bevindingen uit recent onderzoek naar Kleinschalig Verblijf?

3 - Hoe verhouden de afzonderlijke uitkomsten van cliënten, ouders, team, verwijzers en leerkrachten zich ten opzichte van elkaar?

Aanleiding

Diverse maatschappelijke ontwikkelingen hebben geleid tot een transformerende beweging binnen de JeugdhulpPlus en GGZ (Bovenregionale toekomstvisie regio Twente en IJsselland, 2022; Harder, 2018; VWS, 2018). In het kader van ambulantisering vindt afbouw van klinische plekken plaats. Daarbij ligt het accent op het centraal stellen van liefde- en aandachtsvolle zorg die zo dicht mogelijk bij de eigen leefomgeving van de cliënt georganiseerd wordt. Tevens heeft dit geleid tot een toenemende vraag naar kleinschalige woonvormen voor jeugdigen met meervoudige, complexe problemen, voor wie het niet mogelijk is om thuis te wonen en voorliggende vormen van hulp onvoldoende toereikend zijn gebleken (Mourits & Addink, 2021).

Trias Jeugdhulp heeft in het najaar van 2021 vier verblijfsplekken bij locatie De Zwanenberg geopend voor jongeren met een vorm van autisme en bijkomende problematiek (Trias Jeugdhulp, z.d.). Inmiddels is de locatie ruim twee jaar open. Uit wetenschappelijk onderzoek is nog weinig bekend over voor- en nadelen van Kleinschalig Verblijf (<https://nji.nl>). Trias Jeugdhulp wil graag leren en ontwikkelen van de ervaringen van betrokkenen.

Onderzoeksinformatie

Kwalitatief onderzoek in de vorm van een case study.

Populatie

4 jongeren, 7 ouders, 12 teamleden, 4 verwijzers, 4 docenten.

Instrumenten

Enquête en semigestructureerd (groeps)interview.

Resultaten

1 – Welke werkzame en belemmerende factoren beschrijven jongeren, ouders, het team, verwijzers en docenten als het gaat om Kleinschalig Verblijf bij De Zwanenberg?

Successen...					
Unaniem	Jongeren	Ouders	Teamleden	Verwijzers	Docenten
<ul style="list-style-type: none"> Groeps grootte Verblijfsplek Werkrelatie* Minder ruzie en roddels* Veilig gevoel* Rust* Positieve leefomgeving* Zo normaal mogelijk* Ruimte voor ontwikkeling* 	<ul style="list-style-type: none"> Tevreden over contact ouders Tevreden over contact vrienden Dagprogramma Duidelijke regels 	<ul style="list-style-type: none"> Dichtbij ouders Dagprogramma School in nabijheid Genoeg ruimte voor eigen plek 	<ul style="list-style-type: none"> Laagdrempelig en veel contact met ouders School in nabijheid Dagprogramma Verdraagzaamheid t.a.v. risicovol gedrag Stabiliteit door vaste coördinator en behandelcoördinator Maatwerk binnen behandeling 	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid ouders School in direct nabijheid Duidelijke sfeer binnen pedagogisch leefklimaat Extra personele inzet Structuur Veilige plek Normaliseren Groeimogelijkheid Relatie met en steun aan andere jongeren** 	<ul style="list-style-type: none"> Duidelijke sfeer op de groep Relatie met en steun aan andere jongeren**

Aandachtspunten...					
Unaniem	Jongeren	Ouders	Teamleden	Verwijzers	Docenten
<ul style="list-style-type: none"> Wisselend personeel* Communicatie* 	<ul style="list-style-type: none"> Matching* Activiteiten Dagrooster Dieren op locatie Alcoholvrij bier Variatie in het menu Wens meer zakgeld Wenperiode op maat Relatie met en steun aan andere jongeren** 	<ul style="list-style-type: none"> Gedeelde visie Activiteiten Meer ouderbetrokkenheid* Relatie met en steun aan andere jongeren** 	<ul style="list-style-type: none"> Gedeelde visie Activiteiten Systeemgericht werken Financiering* Matching* Ondersteunende organisaties Langdurige inzet van één op één begeleiding Uitbreiden reflectie Relatie met en steun aan andere jongeren** 	<ul style="list-style-type: none"> Gedeelde visie Matching* Basiskennis zorgkader en gezag Aandacht forensische kant problematiek Scholing in relatie tot individuele problematiek Relatie met en steun aan andere jongeren** 	<ul style="list-style-type: none"> Gedeelde visie Relatie met en steun aan andere jongeren**

2 – In hoeverre komen werkzame en belemmerende factoren overeen met bevindingen uit recent onderzoek naar Kleinschalig Verblijf?

Diverse zorgorganisaties zijn naar aanleiding van de huidige, maatschappelijke ontwikkelingen, bezig met (het ontwikkelen van) locaties die Kleinschalig Verblijf bieden voor jeugdigen met een complexe vorm van problematiek. In de uitgezette enquête zijn de tot dusver belangrijkste en meest voorkomende werkzame factoren opgenomen. Respondenten is gevraagd om op een schaal van 1-10 te scoren in hoeverre de stelling voor hen van toepassing is. In dit onderzoek worden doorgaans de werkzame factoren erkend die tot nu toe in de literatuur zijn beschreven.

Overeenkomsten werkzame factoren (in tabel weergegeven met *):

- De werkrelatie/vertrouwensband van jongeren en hun begeleiders
- Jongeren voelen zich veilig
- Jongeren ervaren rust
- Er is sprake van een positief leefklimaat
- De zorgvorm draagt bij aan een zo normaal mogelijk leven
- De jongere kan zich ontwikkelen
- Er zijn minder ruzies en roddels in de groep in vergelijking met een grotere groep

Overeenkomsten belemmerende factoren literatuur (in tabel weergegeven met *):

- Wisselend personeel
- Communicatie
- Financieel risicovol
- De wens voor het uitbreiden van ouderbetrokkenheid
- Aansluiting tussen jongeren op de groep/belang van matching
- Voor een klein percentage is de kleinschalige woonvorm niet passend

Minder herkenbare factoren (in tabel weergegeven met **):

- De relatie met andere bewoners in deze groep ervaren de jongeren als positief. Deze stelling wordt door alle groepen respondenten uiteenlopend gescoord. De totale scores variëren van 3-8 op een schaal van 1-10, waarbij 54% van de respondenten lager dan 6 scoort en 46% een 6 of hoger. Hierbij valt een verschil op dat door ouders en jongeren gemiddeld een lagere score wordt toegekend in vergelijking met teamleden, verwijzers en docenten.
- De jongeren ervaren steun aan hun groepsgenoten. Ook voor deze stelling geldt dat er uiteenlopende scores gegeven worden van 1-8 op een 10-puntsschaal, waarbij 71% een 5 of lager scoort en 29% een 6 of hoger toekent. Ouders en jongeren geven daarbij scores van een 5 of lager, terwijl bij de teamleden, verwijzers en docenten de scores van 3-8 variëren.

3 – Hoe verhouden de afzonderlijke uitkomsten van cliënten, ouders, team, verwijzers en leerkrachten zich ten opzichte van elkaar?

Ondanks bovengenoemde verschillen, komen de antwoorden uit de enquête en interviews in grote lijn opvallend overeen. De groepsgrootte van maximaal vier personen, rust, nabijheid, langere behandelingstijd en ruimte voor ontwikkeling worden unaniem genoemd als werkzame factoren. Zowel jongeren, ouders, teamleden als verwijzers zijn het erover eens dat de relatie tussen jongeren en begeleiders, het hebben van een verblijfsplek dicht bij ouders en school, en/of een dagprogramma in de directe omgeving ook helpend zijn. Het team benadrukt dat er binnen deze setting grotere verdraagzaamheid is van risicovol gedrag. Door het accent op verblijf is het niet de vraag of het gedrag er mag zijn, maar eerder wat er nodig is om met dit gedrag om te gaan. Verwijzers noemen hierbij het accent op normaliseren en groeimogelijkheid.

De gedeelde belemmerende factoren bij jongeren, ouders, team, verwijzers en docenten zijn het wisselend personeel en de communicatieproblemen. Bij het punt wisselend personeel wordt tevens aangegeven dat een basisbezetting van 1 op 4 onvoldoende is. Door het team worden daarnaast financiële onzekerheid en de zoektocht naar een gedeelde visie genoemd als belemmerende factoren. Er wordt ook opgemerkt dat er op bepaalde momenten behoefte is aan een vaste kring van ondersteunende organisaties rondom het team. Het systeemgericht werken en daarmee ook de betrokkenheid van ouders worden door zowel ouders zelf als door het team erkend als punt voor doorontwikkeling. Verwijzers benadrukken het belang van scholing met betrekking tot de individuele problematiek van de jongeren en aandacht voor de forensische aspecten binnen de behandelsetting

Conclusie

Dit onderzoek is gestart met de volgende hoofdvraag: Welke werkzame en belemmerende factoren zijn zichtbaar bij deze nieuwe zorgvorm op locatie De Zwanenberg? Geconcludeerd kan worden dat de bevindingen in dit onderzoek in grote lijn overeenkomen met bevindingen uit literatuur en eerder, vergelijkbaar onderzoek. Algemene werkzame factoren zijn groepsmaat, werkrelatie, tijd, rust, stabiliteit, nabijheid, een veilig gevoel, ruimte voor ontwikkeling van school en ouders, tevredenheid over het dagprogramma en een positief leefklimaat. Algemene belemmerende factoren zijn wisselend personeel, communicatie en financiële onzekerheid. Er is behoefte aan doorontwikkeling van een gezamenlijke visie, waarbij aandacht nodig is voor balans tussen het actief stimuleren van ontwikkeling enerzijds en ruimte voor ontwikkelen in eigen tempo anderzijds. Het belang van matching wordt benadrukt. Een wens is om ouderbetrokkenheid verder uit te breiden en het systeemgericht werken te verdiepen.

Hoewel er tevredenheid is over het basisprogramma, ligt er tegelijkertijd een wens om het aantal activiteiten uit te breiden. Deze nieuwe zorgvorm is in het najaar van 2021 gestart. Een aantal uitkomsten is passend bij de fase waarin het team zich bevindt. Medewerkers van Trias Jeugdhulp beschrijven dat het inrichten van een nieuwe residentiële behandelvorm gemiddeld twee à drie jaar in beslag neemt. Vanuit het team werd de wens duidelijk voor verdieping, doorontwikkeling en het aanscherpen en verfijnen van visie. Dit lijkt passend bij de periode van ruim twee jaar, waarin de zorgvorm geopend is. De wens van ouders om meer betrokken te zijn zou concreet vorm kunnen krijgen als onderdeel van doorontwikkeling. Trias Jeugdhulp beschouwt nadrukkelijk de jongere én zijn of haar gezinssysteem als cliënt. Ervaringsdeskundigheid heeft een prominente rol binnen de organisatie (Pedagogische visie primair proces, 2023). Dit sluit naadloos aan bij het proces van transformatie en de visie waarbij de cliënt centraal staat (Bovenregionale toekomstvisie regio Twente en IJsselland, 2022).

Mogelijk is er een verband tussen het wisselend personeel en communicatieproblemen. Echter, vraagt dit ook kritisch kijken naar de verbeterkansen die binnen de eigen invloedssfeer liggen. Personele problemen komen vaker voor binnen de jeugdhulp en andere sectoren op dit moment (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd). De vraag hoe hiermee omgegaan wordt, bijvoorbeeld hoe overdracht plaatsvindt of hoe collega's ingewerkt worden, is van belang en zou nader onderzocht kunnen worden. Samenvattend kan gesteld worden dat er in zijn algemeenheid tevredenheid heerst over het basisaanbod Kleinschalig Verblijf bij De Zwanenberg. Bij de doorontwikkeling van de zorgvorm is het nuttig om de vraag te stellen hoe werkzame factoren behouden en verstevigd kunnen worden en hoe de invloed van belemmerende factoren beperkt kan worden.

Discussie en aanbevelingen

Dit onderzoek richt zich specifiek op de ervaringen en eerste beeldvormingen van de direct betrokkenen. Bij de beeldvorming en interpretatie moet er met een aantal factoren rekening gehouden worden. Sommige docenten gaven aan dat zij beperkt zicht hebben op de zorgvorm Kleinschalig Verblijf. De helft van de verwijzers heeft een actieve betrokkenheid bij de lopende zorgtrajecten. Voor de andere helft geldt dat zij te veel op afstand waren, waardoor deelname aan het onderzoek niet mogelijk was. Onlangs is er voor één jongere voortijdig een andere verblijfsplek gezocht.

Het verloop van dit traject is mogelijk van invloed geweest op de resultaten van dit onderzoek. Ook dient rekening gehouden te worden met de problematiek en voorgeschiedenis van de jongeren die deelgenomen hebben. Mogelijk is de individuele problematiek van de jongeren van invloed geweest op de scores die gaan over de relatie met andere bewoners van de groep en het al dan niet ervaren van steun aan andere jongeren. Meerdere jongeren hebben voorafgaand aan plaatsing bij De Zwanenberg zeer intensieve begeleiding gehad. Dit kan invloed hebben gehad op visievorming en de praktische uitwerking daarvan, bijvoorbeeld als het gaat om gezamenlijke activiteiten. Het onderzoek is uitgevoerd met een relatief kleine onderzoeksgroep, het is daarom belangrijk om voorzichtig te zijn bij het generaliseren van de resultaten.

Kleinschalig Verblijf bij De Zwanenberg is een nieuwe zorgvorm die inmiddels ruim twee jaar wordt aangeboden. Afgelopen periode bevond de groep zich in de opstartfase. Het zou nuttig zijn om over een paar jaar een vervolgonderzoek uit te voeren, waarbij de zorgvorm in samenspraak met betrokkenen verder ontwikkeld is. Trias Jeugdhulp is inmiddels op een nieuwe locatie gestart met het aanbieden van Kleinschalig Verblijf. De onderzoeksresultaten zijn wellicht bruikbaar voor de betrokkenen van de nieuwe zorgvorm in Rijssen. Het zou interessant zijn om ook op deze locatie vergelijkbaar onderzoek te doen, zodat resultaten vergeleken kunnen worden.

Ook zijn de resultaten van dit onderzoek interessant met oog op de interne ontwikkelingen binnen de residentiële afdeling van Trias Jeugdhulp, waarbij komende periode ombouw plaats zal vinden van de huidige groepen naar kleinschaligheid. Op dit moment zijn bij meerdere zorgorganisaties onderzoeksgegevens van Kleinschalig Verblijf beschikbaar. Aanbeveling is om het aantal onderzoeken naar uiteenlopende initiatieven van Kleinschalig Verblijf uit te breiden en om organisatieoverstijgende onderzoeksresultaten samen te voegen. Zo kan kennis en inzicht naar deze nieuwe zorgvorm verder worden vergroot.

Literatuur

- Bovenregionale Toekomstvisie. Transitie van de open driemilieusvoorzieningen in Overijssel. Regio Twente en IJsselland. (2022).
- Harder, A. T. (2018). Residential care and cure: Achieving enduring behavior change with youth by using a selfdetermination, common factors and motivational interviewing approach. *Residential Treatment for Children & Youth*, 35(4), 317-335.
<https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/0886571X.2018.1460006>
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. 2022, 8 december. Zorg, jeugdhulp en toezicht in tijden van personeelstekorten. Geraadpleegd op 4 februari 2024, van <https://www.igj.nl/onderwerpen/personeelstekort>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). 'Zorg voor de Jeugd'. Geraadpleegd op 4 februari 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronlaf23cf62-42d6-46c2-959d-86d381898877/pdf>
- Mourits, E. & Addink, A. (2021). Richting geven aan kleinschalig verblijf. Een plek om zo thuis mogelijk op te groeien. NJI. Geraadpleegd op 17 april, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Richting-geven-aan-kleinschalig-verblijf.pdf>
- Trias Jeugdhulp (z.d.). Canvas Business Model KSW. Geraadpleegd op 4 februari 2024, van <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1CB95ZmCdio7IOdCxhWgTXVW3nDExu0gJZP9k2hw2MVA/edit#gid=261971528>
- Trias Jeugdhulp (2023). Pedagogische visie primair proces. Geraadpleegd op 4 februari 2024, van <https://drive.google.com/drive/search?lfhs=2&q=pedagogische%20visie>